

UNDERVISNINGSBESKRIVELSE

Termin	August 2025 – December 2026
Institution	Herning HF og VUC
Uddannelse	HF
Fag og niveau	Religion c Samfundsfag c Historie b
Lærer(e)	Kristian Sandholm Poulsen (religion) Bjarne Frits Pedersen (historie og samfundsfag)
Hold	1q / 25q KS

Oversigt over gennemførte undervisningsforløb i faget

Forløb 1	Styreformer. Særfagligt forløb historie.
Forløb 2	Ideologiernes kamp i det 20. århundrede. Særfagligt forløb historie.
Forløb 3	Intro: Teori og senmoderne religion (særfagligt forløb i religion)
Forløb 4	Demokrati og medborgerskab. Fællesfagligt forløb.
Forløb 5	Dansk politik i forandring. Særfagligt forløb samfundsfag
Forløb 6	Velfærdsstaten. Fællesfagligt forløb.
Forløb 7	Identitetsdannelse i det senmoderne samfund. Særfagligt forløb samfundsfag.
Forløb 8	
Forløb 9	
Forløb 10	
Forløb 11	

Forløb 1	Styreformer. Særfagligt forløb historie.
Forløbets indhold og fokus	Fokus på, hvad der kendetegnede de forskellige styreformer. Den økonomiske udviklings betydning for indretningen af styreformen. Hvem havde indflydelse i samfundet og hvorfor? Hvordan blev magten fastholdt? Styrker og svagheder ved de forskellige styreformer? Fokus på disse styreformer: Det athenske demokrati Feudalisme Stændersamfundet. Enevælden i Frankrig Enevælden i Danmark Oplysningstid. Dens betydning for samtiden og i nutiden.
Faglige mål	Anvende og kombinere viden, kundskaber og metoder fra fagene i faggruppen til at opnå indsigt i historiske, samfundsmæssige og kulturelle sammenhænge. Skelne mellem redegørelse, analyse og vurdering/diskussion. Redegøre for forskellige livsanskuelser, religioner og politiske grundholdninger samt analysere deres betydning i en historisk og aktuel sammenhæng. Diskutere egne og andres kulturelle værdier i forhold til nutidige og fortidige værdier
Kernestof	Nedslag i verdens og Europas historie fra antikken til i dag, herunder forskellige typer af årsagssammenhænge og periodiseringsprincipper. Natur, teknologi og produktions betydninger for mennesker i historisk og nutidigt perspektiv. Forholdet mellem aktør og struktur i et historisk og nutidigt perspektiv

	<p>Styreformer i historisk og nutidigt perspektiv</p> <p>Historiefaglig metode.</p> <p>Historiebrug</p>
<p>Anvendt materiale.</p>	<p>Materialer.</p> <p>GRUBB, ULRİK: <i>Overblik – Verdenshistorie i korte træk</i>. 2005. 22-28, 30, 33-38, 45-46, 102-106, 113-115, 117-120.</p> <p>LARSEN, HENRIK BONNE, SMITT, THORKIL: <i>En europæisk verdenshistorie</i>.</p> <p>https://eneuropaeiskverdenshistorie.systeme.dk/?id=164</p> <p>https://eneuropaeiskverdenshistorie.systeme.dk/?id=166</p> <p>https://eneuropaeiskverdenshistorie.systeme.dk/?id=167</p> <p>https://eneuropaeiskverdenshistorie.systeme.dk/?id=168</p> <p>https://eneuropaeiskverdenshistorie.systeme.dk/?id=169</p> <p>https://eneuropaeiskverdenshistorie.systeme.dk/?id=204</p> <p>https://grundbogtildanmarkshistorien.systeme.dk/?id=121</p> <p>https://grundbogtildanmarkshistorien.systeme.dk/?id=124</p> <p>https://grundbogtildanmarkshistorien.systeme.dk/?id=125</p> <p>https://grundbogtildanmarkshistorien.systeme.dk/?id=132</p> <p>Supplerende materialer</p> <p>https://faktalink.dk/titelliste/middelalderen (uddrag)</p> <p>https://www.dr.dk/nyheder/kultur/tro/800-aar-siden-kirken-fik-magt-gennem-frygt-og-haab</p> <p>http://static.uvm.dk/Publikationer/2008/demokratikanon/kap01.html (Athens demokrati)</p> <p>DR 1. Historie on Danmark. Afsnit 4. Uddrag.</p> <p>Kildetekst: Erik Klippings håndfæstning</p> <p>http://centerforhistorieformidling.dk/epoker-og-begivenheder-i-danmarkshistorien/erik-klipping-haandfaestning.html</p>

	<p>DR. Kultur. Slavenation Danmark. Afsnit 1. 22.11. 2017.</p> <p>DR 1. Historie on Danmark. Afsnit 7. Enevælden og oplysningstiden.</p> <p>Faktalink om Oplysningstiden https://faktalink.dk/titelliste/ply</p> <p>Den amerikanske uafhængighedserklæring. https://verdenfoer1914.systime.dk/index.php?id=103&L=0</p> <p>DR 2. 2012. Verdenshistorien. 6. Revolution. 1700-tallet. (uddrag)</p>
Arbejdsformer	<p>Klasseundervisning.</p> <p>Gruppearbejde.</p> <p>Projektarbejdsform.</p> <p>Informationssøgning på nettet.</p> <p>Elevfremlæggelser på i grupper og på klassen.</p> <p>Quiz</p> <p>Flashcard.</p> <p>Prøveeksamen</p>

Forløb 2	<p>Ideologiernes kamp i det 20. århundrede.</p> <p>Særfagligt forløb historie</p>
Forløbets indhold og fokus	<p>1.verdenskrig og fredsaftalen.</p> <p>Hvorfor brød 1. verdenskrig ud?</p> <p>Fredsaftalen i 1918.</p> <p>Versaillesfreden.</p> <p>Versaillesfredens konsekvenser for Tyskland</p>

	<p>Tyskland og nazismen.</p> <p>Weimarrepublikkens svagheder.</p> <p>Den økonomiske krise i Tyskland.</p> <p>Verdensøkonomien.</p> <p>Krakket på Wall-street.</p> <p>Hvilke årsager var der til at nazisterne fik magten?</p>
Faglige mål	<p>Anvende og kombinere viden, kundskaber og metoder til at opnå indsigt i historiske, samfundsmæssige og kulturelle sammenhænge.</p> <p>Skelne mellem redegørelse, analyse og vurdering/diskussion.</p> <p>Formulere, forklare, undersøge og diskutere flerfaglig og enkeltfaglige problemstillinger ved anvendelse af begreber og viden fra fagenes kernestof.</p> <p>Forklare på hvilken måde fagene kan bidrage til at øge forståelsen af virkelighedsnære problemstillinger.</p>
Kernestof	<p>Ideologiernes kamp i det 20. århundrede.</p> <p>Globalisering og kulturmøder i historisk og nutidigt perspektiv.</p> <p>Holocaust og andre folkedrab.</p> <p>Historiefaglig metode</p> <p>Historiebrug</p>
Anvendt materiale.	<p>BRYLD, CARL-JOHAN: <i>Verden efter 1914</i>.</p> <p>1. Verdenskrig.</p> <p>https://verdenefter1914idanskperspektiv.systime.dk/?id=p392</p> <p>https://verdenefter1914idanskperspektiv.systime.dk/?id=p537</p> <p>https://verdenefter1914idanskperspektiv.systime.dk/?id=p538</p> <p>https://verdenefter1914idanskperspektiv.systime.dk/?id=p539</p>

	<p>https://verdenefter1914idanskperspektiv.systime.dk/?id=p542</p> <p>https://verdenefter1914idanskperspektiv.systime.dk/?id=p557</p> <p>https://verdenefter1914idanskperspektiv.systime.dk/index.php?id=406</p> <p>https://verdenefter1914idanskperspektiv.systime.dk/?id=p544</p> <p>Mellemløst.</p> <p>https://verdenefter1914idanskperspektiv.systime.dk/?id=p304</p> <p>https://verdenefter1914idanskperspektiv.systime.dk/?id=p582</p> <p>https://verdenefter1914idanskperspektiv.systime.dk/?id=p596</p> <p>https://verdenefter1914idanskperspektiv.systime.dk/?id=p590</p> <p>https://verdenefter1914idanskperspektiv.systime.dk/?id=p585</p> <p>https://verdenefter1914idanskperspektiv.systime.dk/?id=p600</p> <p>https://verdenefter1914idanskperspektiv.systime.dk/?id=p601</p> <p>Hitler hjælpes til magten. DR2. 2000.</p> <p>USA i farver. 1920'erne. DR K. 2018. (uddrag)</p> <p>https://pov.international/versaillesfreden-fyllder-100-ar-en-turbulent-fredsftale-med-forfaerdelige-folger/</p>
Arbejdsformer	<p>Klasseundervisning.</p> <p>Gruppearbejde.</p> <p>Projektarbejdsform.</p> <p>Informationssøgning på nettet.</p> <p>Elevfremlæggelser på i grupper og på klassen.</p> <p>Quiz</p> <p>Flashcard.</p> <p>Prøveeksamen</p> <p>Bevægelse i undervisningen</p>

Forløb 3	Intro: Teori og senmoderne religion - Særfagligt forløb i religion
Forløbets indhold og fokus	<p>Forløbet introducerer til religionsfaget og dets metoder og kildekritik (indefra og udefra).</p> <p>Generelt teori og religionsdefinitioner (Ninian Smart) samt religionskritik. Samfundstyper og særligt om emnet om senmoderne religion. Herunder intro til tekstanalyse. Afsluttende øvelser om ritualer (overgangsritualer og myte-ritual-teori).</p> <p>Omfang: Ca. 10 moduler = 15 timer; Normalsider: Ca. 48,5</p>
Faglige mål	<p>- religioners samfundsmæssige, politiske og kulturelle betydning i fortid og nutid</p> <p>- religionsfaglige metoder.</p>
Kernestof	<p>Religionsdefinition: Ninian Smarts syv dimensioner (oplevelse, myter, dogmer, etik, ritualer, det sociale, det materielle). De 7 dimensioner skal til for at der er tale om en religion. Kan også kritiseres for at være for bred, fx sådan fankultur (fx fodbold) også kan være en religion. Kan bruges til analyse af tekst (hvilke dimensioner kommer mest til udtryk).</p> <p>Kildekritiske begreber:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Religionsfaget er "udefra objektivt", dvs. ikke religiøst, men videnskabeligt. • Indefra: Det at deltage i en religion (være troende i en bestemt religion) • Udefra: Det at se på en religion uden at deltage i den - OBS: To typer udefra: Objektiv (neutral) og subjektiv (med egne holdninger, typisk negativ over for an-dres religion) <p>Samfundstyper:</p> <p>Traditionel, moderne og senmoderne</p> <ul style="list-style-type: none"> • Traditionel: Frem til 1870'erne • Det moderne: Fra ca. 1870-1970-80 <p>- Religionskritik/ateisme i det moderne: guder findes ikke, folk søger bare trøst i religion:</p>

- Marx (tysk filosof, 1818-1883): Religion er opium (et stof) for folk

- Nietzsche (tysk filosof, 1844-1900): "Gud er død"

- Det senmoderne: Den tid, vi lever i nu (siden 1970-80'erne), præget af stor individualisme og mangel på fælles værdier (se relativisme).

Religionskritik:

Karl Marx (1818-1883): Religioner er "folkets opium" - folket bliver bedøvet af religion og undertrykt af religionens tankesæt.

Friedrich Nietzsche 1844-1900): "Gud er død" - det moderne samfund har skilt sig af med religion (sekularisering). Kristendommen gør folk svage.

Sigmund Freud (1856-1939): Religion er en slags kollektiv psykisk sygdom - barnlige, ubevidste forestillinger.

Eksempler:

Humanistisk selskab: Eksempel på ateistisk forening, der dyrker ikke-religiøse overgangsritualer (kan med Smarts dimensioner alligevel godt betegnes delvist som en religion pga. deres ritualer).

Det flyvende Spaghettimonster: Et slags internet-meme, der er kritisk over for religion ved at påstå, at der findes et flyvende spaghettimonster. Dog er de anerkendt som en rigtig religion i flere lande.

Udtryk til det senmoderne:

- Senmoderne religion: Den type religion, vi har i dag, hvor man er meget indivi-duel og selv sammensætter din tro.
- Globalisering: At verden er blevet "mindre" pga. indvandring, internet og flyrej-ser. En forudsætning for det senmoderne.
- Relativisme: "Alt er relativt" - dvs. ingen faste, fælles værdier og holdepunkter.
- Senmoderne religion: Den måde, hvorpå vi er religiøse i dag.
- Individualisme: At den enkelte går meget op i sin egen identitet, er reflektiv (tænker meget over sin identitet) og iscenesætter sig selv.
- Eklekticisme: At man vælger sin egen religion, ofte sammensat af forskellige religioner (individuel).

- Synkretisme: Når større religioner begynder at blive blandet sammen (mere kollektivt).
- Sekularisering: At kirken mister magt i samfundet, at videnskaben fortrænger religion og at religion bliver en privatsag (det samme som affortryllelse)
- Genfortryllelse: At religion kommer igen i nye, senmoderne former - en mod-sætning til sekularisering.
- Medialisering: Vi møder i dag kultur, herunder religion, igennem medier, både TV, internet og sociale medier. Herigennem skaber individet sin egen identitet (iscenesættelse), der også ofte medialiseres (dvs. fx vises på sociale medier)
- Pluralisme: At der er mange kulturer, etniciteter og religioner side om side i samfundet, forholdsvis fredeligt (modsatning til polarisering, hvor man skaber fjendebilleder af hinanden). Dette skyldes bl.a. globalisering.
- Polarisering: Stærkt modsatte holdninger - konflikter mellem to grupper med sort/hvid-retorik og "os og dem". Fx mellem troende og ateister - eller mellem to religioner (fx kristendom og islam).

Ritualer:

Ritualer: Handlinger udført på samme måde hver gang i en religiøs sammenhæng, ofte for at opnå noget fra guderne eller markere vigtige begivenheder.

- Van Gennep, en forsker, der undersøgte overgangsritualer: Ritualet løber over tre faser (fasemodellen): Separation, liminalfase og inkorporationsfase. Viser hvordan man gennemgår fx dåb, konfirmation, bryllup og begravelse.

- Podemann, en forsker der beskrev Myte-ritual-modellen / planmodellen: Det rituelle plan (det som sker), det mytiske plan (det religiøse indhold, som man referer til), virkningens plan (det man vil opnå).

- Ritualtyper: Årstidsritualer, overgangsritualer, tilbedelsesritualer, kriseritualer, kulddrama.

Tekstanalyse - metode:

- redegørelse (hvilken tekst, afsender, resume osv.)

- Analyse (slå ned i teksten med fagbegreber, fx Smarts 7 dimensioner)

	<p>- fortolkning (opsummering og evt. budskab og vurdering).</p> <p>- perspektivering (sammenligning med andre tekster/religioner eller begreber - evt. kobling til samfundet)</p>
<p>Anvendt materiale.</p>	<p>Ordnet efter siderne i elevernes OneNote.</p> <p>Teori --> ”Smarts 7 dimensioner”</p> <p>uddrag fra: "Hvad er religion" fra Katrine Haaning og Søren Korshøj Laursen m.fl.: <i>Religionsportalen</i>: https://religion.systeme.dk/?id=467</p> <p>Og "Ninian Smarts 7 dimensioner" fra Lene Madsen, Dorte Thelander Motzfeldt m.fl.:</p> <p><i>Grundbogen til Religion C</i>: https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/?id=c989</p> <p>Teori --> "Kritik af Smart":</p> <p>Uddrag fra Systime: "Hvad er religion" fra Katrine Haaning og Søren Korshøj Laursen m.fl.: <i>Religionsportalen</i>: https://religion.systeme.dk/?id=467</p> <p>Teori --> ”INDEFRA og UDEFRA (kildekritik)”:</p> <p>Uddrag fra: Madsen og Reimic m.fl. ”Indefra (emic) / udefra (etic)" fra Grundbogen til religion C, Systime iBog, set januar 2025: https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/?id=143#c975</p> <p>+ lærerens PowerPoint (supplerende stof på samme side - kan også ses på google docs her: PowerPoint om Indefra/udefra)</p> <p>Teori --> Samfundstyper</p> <p>Om det traditionelle, det moderne og senmoderne samfund. Med uddrag fra: Ludvigsen, Lise: ”Karakteristik af samfundstyper” <i>Religion og det senmoderne</i>, Systime iBog 2025, set januar 2026: https://religionogdetsenmodernesamfund.systeme.dk/?id=140 samt model fra Storgaard Mikkelsen: ”Det senmoderne samfund” 2009.</p>

Teori --> Religionskritik

Uddrag fra: Ludvigsen, Lise: Religion og det senmoderne samfund, Systime iBog, 2025:

<https://religionogdetsenmodernesamfund.systime.dk/?id=155>

Teori --> RITUALTEORI

Om fasemodellen (van Gennep) til overgangsritualer. Om planmodellen (Podemann) om mytens rolle i ritualer. Uddrag fra: Lykke-Kjeldsen, Carsten m.fl.: *Begrebsnøglen*, Systime iBog, besøgt okt. 2023:

<https://begrebsnoeglentilreligion.systime.dk/?id=160> og

<https://begrebsnoeglentilreligion.systime.dk/?id=161>

Senmoderne religion --> Det senmoderne samfund

Lene Madsen m.fl.: *Grundbog til religion C*, Systime, uddrag af iBog, kapitel 1: "Religion i det senmoderne samfund", set jan. 2025:

<https://grundbogentilreligionc.systime.dk/?id=279> og:

<https://grundbogentilreligionc.systime.dk/?id=280>

Senmoderne religion --> Statistik til det senmoderne

Udvalgte spørgsmål fra Peter Gundelach: "Den danske værdiundersøgelse", 2008. Set i Lene Madsen m.fl.: *Grundbog til religion C*, 2. udg. Systime 2012 (s. 13)

Senmoderne religion --> Det religiøse supermarked

Artikel om "Det religiøse supermarked", fra DSB's gratis magasin *Ud & Se*, oktober 2004. Tekst: Manuel Vigilius, illustration: Mikkel Henssel.

Supplerende materiale:

Teori --> Intro PowerPoint

Lærerens PowerPoint om Ninian Smart (kan ses på google docs: [Intro til religion](#))

	<p>Teori --> Opsamling på QR-kode-løb</p> <p>Lærerens materiale om ateisme og Det flyvende spaghettimonster.</p> <p>Teori --> Bryllupsfoto</p> <p>Om det traditionelle, det moderne og senmoderne samfund. Uddrag fra: Kyhn, Dorthe B.: "Bryllupsfoto før og nu", dr.dk juni 2016, set jan. 2026: https://www.dr.dk/levnu/parforhold/bryllupsfoto-foer-og-nu-fra-stive-opstillinger-til-romantiske-iscenesaettelser</p> <p>Senmoderne religion --> Ekstramateriale</p> <p>Læreren Signe Rasmussen, 2021: "Religion i det senmoderne samfund del II" (5 min.): https://www.youtube.com/watch?v=qaw23xiGjVc</p> <p>Billeder til senmoderne religion, set i Lene Madsen m.fl.: <i>Grundbog til religion C</i>, 2. udg. Systime 2012 (s. 14)</p> <p>Lærerens PowerPoint: Senmoderne religion.</p> <p>Senmoderne religion --> Kildeanalyse: Linda blev buddhist</p> <p>"Linda blev buddhist" i magasinet <i>Alt for damerne</i> af journalist Merete Jensen, 7. maj 2013.</p> <p>+ lærerens analysegennemgang</p>
Arbejdsformer	Diverse arbejdsformer, såsom læreroplæg, elevoplæg, elektronisk portfolio (i OneNote), gruppearbejde, flash-kort, video, IT- & AI-værktøjer samt CL.

Forløb 4	Demokrati og medborgerskab. Fællesfagligt forløb.
Forløbets indhold og fokus	<p>Demokratiet er en levende styreform, som ikke kan tages for givet. Hvad har historisk været demokratiets udfordringer og hvordan er disse udfordringer blevet løst?</p> <p>I nutiden har demokratiet en række udfordringer. Hvordan skal disse løses så demokratiet kan udvikles som styreform?</p> <p>Hvem har magten i vores samfund?</p> <p>Hvilke roller spiller interesseorganisationerne og lobbyisme i den forbindelse?</p> <p>Mediernes betydning og rolle.</p> <p>SOME; Fordele og ulemper ved anvendelsen af disse set ud fra et demokratisk perspektiv.</p> <p>Historie.</p> <p>Grundloven 1849</p> <p>Grundloven 1866</p> <p>Forfatningskampen.</p> <p>1901 Systemskiftet.</p> <p>Kvindernes kamp for stemmeret.</p> <p>Påskekrisen 1920.</p> <p>Samfundsfag.</p> <p>Konkurrencedemokrati.</p> <p>Deltagelsesdemokrati.</p> <p>Direkte demokrati. Folkeafstemninger.</p> <p>Repræsentativt demokrati.</p> <p>Borgeforslag.</p> <p>Partiernes rolle.</p>

	<p>Interesseorganisationer.</p> <p>Lobbyisme.</p> <p>Mediernes rolle.</p> <p>SOME</p> <p>Er vores demokrati i dag i krise?</p> <p>Religion:</p> <p>Forløbet introducerer til klassisk islam som en monoteistisk religion opstået i 600-tallet på Den arabiske halvø under profeten Muhammed. Fokus på de obligatoriske ritualer (de fem søjler). Herefter fokus på islam i nutidens Danmark ud fra Jan Hjärpes begreber.</p> <p>Omfang: Ca. 12 moduler (18 timer); ca. 53,8 normalsider.</p>
<p>Faglige mål</p>	<p>Historie og samfundsfag:</p> <p>Redegøre for forskellige livsanskuelser, religioner og politiske grundholdninger samt analysere deres betydning i en historisk og aktuel sammenhæng.</p> <p>Reflektere over mennesket som historieskabt og historieskabende, herunder en forståelse af spillet mellem aktør og struktur.</p> <p>Diskutere egne og andres kulturelle værdier i forhold til nutidige og fortidige værdier.</p> <p>Anvende viden om centrale begivenheder og udviklingslinjer til at opnå forståelse af sammenhænge af kulturel og samfundsmæssig art i Danmark i samspil med omverdenen.</p> <p>Religion:</p> <p>Islam, navnlig med henblik på dens europæiske og danske fremtrædelsesformer, herunder både nutidige og klassiske tekster.</p>
<p>Kernestof</p>	<p>Historie.</p> <p>Dansk historie og identitet.</p> <p>Forholdet mellem aktør og struktur i et historisk og nutidigt perspektiv.</p> <p>Historiefaglige metoder.</p>

Samfundsfag.

Politiske deltagelsesmuligheder, rettigheder og pligter i et demokratisk samfund, herunder ligestilling mellem kønnene.

Politiske beslutninger i Danmark i en global sammenhæng

Religion:

Centrale begreber i forløbet, der er dækket i kernestoffet:

Grundlæggende islam:

- Islam: Grundlægges af profeten Muhammed i 600-tallet. Deler mange tanker med jødedom og kristendom, fx tanken om en Gud (monoteisme) og profeter.
- Monoteisme:
- Muhammed: Islams profet (570-632), kaldes "profeternes segl", dvs. den sidste profet
- Mekka: Det centrale helligsted, hvor Kabaen ligger
- Kaba: Sort, firkantet og tom bygning i Mekka, viser Guds storhed, fungerer som axis mundi.
- Qibla: Bederetning mod Mekka (ofte vist i en moske med en niche i væggen).
- Axis mundi: Latin for "verdensakse", ofte oversat til verdenscentrum - et centralt helligsted.
- Medina: Der hvor Muhammed bosatte sig, kaldes "Profetens hjemby", selvom han kom fra Mekka. Han indtog senere Mekka og indstiftede valfarten hertil.
- Koran: Gud åbenbaring til Muhammed - en vejledning til menneskeheden set indefra
- Hadith: Fortællinger om Muhammeds sunna (sædvane)
- Sunna: Muhammeds sædvane (tradition - det han sagde og gjorde), kan læses i Hadith.
- Sharia: Den islamiske lov, der bygger på Koran og Hadith samt rådslagning mellem lærde. Påbudte handlinger: Halal. Forbudte handlinger: Haram.

Ritualer

- De 5 søjler: Obligatoriske ritualer i islam (trosbekendelsen, tidebønnen, almisse, faste/ramadan, valfart til Mekka)
- Trosbekendelsen: Shahada (der er kun én Gud og Muhammed er hans profet), bruges fx ved navngivning og konversion
- Tidebønnen (salah): 5 gange dagligt, fra tidlig morgen til om aftenen. Vendt mod Mekka.
- Almisse (zakat): At give til de fattige, kan både gives i stedet for faste eller ved højtider, fx Eid. Gives også én gang om året i moskeen, hvor 2,5% af ens over-skud gives til de fattige, fx via Muslim Aid eller Røde halvmåne.
- Faste (sawm): I ramadanmåneden. Igen mad og drikke samt andre ting fra sol-opgang til solnedgang. Der er en række undtagelser, fx for børn og syge. Tids-punktet flytter sig hen over et liv, da den islamiske kalender er nogle dage kortere.
- Pilgrimsrejse/valfart til Mekka (hajj): Mindst én gang i livet. Kan både ses som et årstidsritual, fordi det er tilbagevendende hvert år, og som et overgangsritual for den enkelte deltager, da de får tilgivet deres synder.

Moderne islam / Jan Hjärpes typologi

To tilgange til religion:

- Maksimalist: Meget religiøs, lader religion fylde hele tilværelsen. Ofte meget aktiv og udadvendt - fx følger sharialoven (den islamiske lov).
- Minimalist: Lavt religiøst engagement, fx kulturmuslimere, indadvendt religion. Lader sig ikke styres af alle regler.

Hjärpe: Forsker som undersøgte muslimsk indvandring og fandt fire idealtyper, som dog kan kombineres på forskellige måder:

- Fundamentalister (/teokrater): Går ind for at samfundet bygger på religion og politikken styres af religion. Et teokrati: Et "Gudsstyre". Ser sharia som et fundament for samfundet. Man skal lade sig styre af alle aspekter af sharia, herunder statsret og lovgivning.
- Sekularister: Går ind for at adskille religion og politik. Sekularisering: Proces, hvor religion mister magt i samfundet og bliver en privatsag. Sharia ses kun som vejledende og som et personligt anliggende (moral, etik og personlig tro).
- Traditionalister: Lever som man altid har gjort, følger Koranen bogstaveligt (modsat modernister som fortolker). Man ser sharia som grundlaget for et godt, muslimsk liv, og lader sig vejledes på de fleste ting (tro, moral, ritualer, spise- og familieregler og påklædning. Evt. også statsret).

- **Modernister:** Man tilpasser sin religion til samfundet i en eller anden grad. Man læser Koranen mere fortolkende. Sharia skal ikke styre meget, men man vejledes inden for personlig tro, moral, evt. ritualer, spise- og familieregler.

Eksempler fra Danmark:

Analyse af tre grupper/personer ud fra Hjärpe. Kan ikke altid placeres 100% i en idealtipe:

- *Hizb ut-Tahrir:* "Befrielsespartiet", stiftet i 1953, få medlemmer i DK. Går ind for et verdensomfattende kalifat (islamisk teokrati). Fundamentalister og traditionalister - dog fortolker de i koranen og vælger de strengeste passager (et modernitetstræk). Maksimalister.
- *Sherin Khankan:* Danmarks første kvindelige imam, tidligere politiker fra Radikale venstre og formand for Kritiske muslimer. Ser sharia som spirituel vejledning. Modernist og sekularist - men dog med den holdning, at religiøs etik betyder noget politisk (hun er kritiseret for ikke at være 100% sekulær).
- *Tarek Ziad Hussein:* Dansk forfatter og foredragsholder. Skriver vejledninger til unge muslimer om at passe ind i samfundet og italesætter fordomme og racisme. Modernist og sekularist. Dog med visse traditionelle træk: Følger de 5 søjler meget nøje i sin personlige tro.

Anvendt materiale.

Historie.

<https://danmarkiattenhundredetallet.systeme.dk/?id=141>

<https://danmarkiattenhundredetallet.systeme.dk/?id=238>

<https://historieportalen.systeme.dk/index.php?id=1270>

<https://danmark.systeme.dk/?id=505>

<https://danmark.systeme.dk/?id=1>

<https://danmarkiattenhundredetallet.systeme.dk/?id=243>

<https://danmarkiattenhundredetallet.systeme.dk/?id=244>

<https://danmarkiattenhundredetallet.systeme.dk/?id=245>

<https://danmarkiattenhundredetallet.systeme.dk/?id=1>

<https://danmarkiattenhundredetallet.systeme.dk/?id=257>

<https://danmarkiattenhundredetallet.systeme.dk/?id=258>

<https://danmarkiattenhundredetallet.systeme.dk/?id=259>

<https://danmarkiattenhundredetallet.systime.dk/?id=260>

<https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/provisorisk-tillaeg-til-straffeloven-2-november-1885>

NIELSEN, DENNIS LUNDING: *Fra enevælde til folkestyre*. 1.udgave. 1. oplag. 2018. Side 99-100

[9.8 Grundlovsændringerne i 1866 og 1915 | Danmark i 1800-tallet \(systime.dk\)](#)

<https://voresdanmarkshistorie.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=169>

<https://voresdanmarkshistorie.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=168>

<https://voresdanmarkshistorie.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=198>

Supplerende materiale.

DR 1. Historien om Danmark. Afsnit 9.

DR 1. Historien om Danmark. Afsnit 8.

<https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/1915-demokrati-og-valgret-historien-om-de-syv-fer>

Samfundsfag.

BRØNDUM, PETER m.fl.: *Luk samfundet op!* 4.udgave. 1.oplag.

<https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=392>

<https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=391>

<https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=438>

<https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=390>

<https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=439>

<https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=172>

<https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=445>

<https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=399>

<https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=398>

<https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=395>

<https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=440>

Supplerende materiale.

<https://www.ft.dk/da/undervisning/undervisningsfilm>

Demokratiformer.

Hvad er et politisk parti?

Politisk påvirkning

<https://www.youtube.com/watch?v=glMv32HV0-o> Fra ide til lov

<https://www.youtube.com/watch?v=355ppBksedw> Kontrol med regeringen

<https://www.youtube.com/watch?v=hpLp1IH0AGk> Regeringen.

KJÆRSGAARD, PIA: Borgerforslag. Vitaminer til demokratiet 27. juli 2020 *Horsens Folkeblad*.

MEIER-MORSI, MICHELLA: Mor til tvillinger og trillinger: Man kan da ikke bede borgerne selv finde finansiering til deres borgerforslag. *Politiken*. 25. 4. 2023.

KRAK, NIKOLAJ: Ingen ønsker at lægge sig ud med Ældre Sagen: Deres magt er frygtindgydende. 26. juli 2019 *Kristeligt-Dagblad*.

<https://videnskab.dk/kultur-samfund/lobbyisme-baade-styrker-og-truer-demokratiet/>

DR 2. Deadline. Hvem har magten? 23.7. 2025.

KJÆR, JAKOB SORGENFRI: Kun hver anden dansker har tillid til, at politikere vil Danmark det godt. *Politiken* 8.6. 2024

<https://www.dr.dk/nyheder/politik/folketingsvalg/valgdeltagelsen-var-den-laveste-i-mere-end-30-aar-der-er-grund-til>

<https://fn.no/Statistikk/demokratiindeksen>

ERIKSEN, LARS: Halvdelen af de unge finder deres nyheder på sociale medier. *Politiken*. 20.9.2022.

PATSCHIEDER, CECILIE STRØMGAARD: Partiernes medlemstal falder: Lad os vise, at politik er mere end støv og ostemadder på Nørre Snede Kro. TV 2. 23.1. 2020.

Religion:

Kernestof til religion (pensum). Ordnet efter siderne i elevernes OneNote under Islam:

Nadias konversion

Olsen, Johanna U. (journalist): "Nadia fandt den sindsro i Koranen, som Biblen aldrig gav hende", TV2 Østjylland, 4/2-2024, set marts 2026:

<https://www.tv2ostjylland.dk/aarhus/nadia-fandt-den-sindsro-i-koranen-som-biblen-aldrig-gav-hende>

Supplerende materiale: "Nadia blev muslim", Johanna Uggerholm Olsen, TV 2 Østjylland, januar 2024:

<https://www.youtube.com/watch?v=MNmmKr-1VkJQ>

Mini eller maxi

Om begreberne minimalist og maksimalist, uddrag fra:

Intro: Kitir, Deniz: "Mange måder at være religiøs på", fra *Klassisk og moderne islam*, Systime iBog, set marts 2026:

<https://islam.systeme.dk/?id=231>

Udtalelser: Madsen, Lene m.fl.: "Hvorfor være muslim", *Grundbog til religion C*, Systime iBog, set marts 2026:

<https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/?id=156>

VIDEO: "5 skarpe om islam"

Med unilogin: <https://www.dr.dk/studie/religion/andre-dokumentarer-om-islam> (log ind og naviger til det rigtige program); tilrettelægger: Simon

Ankjær Andersen, medvirkende: Professor Thomas Hoffmann, redaktør Rikke Hedman, DR Kultur 2014

KORT OM ISLAM

Madsen, Lene og Motzfeldt, Dorte Thelander m.fl.: *Grundbogen til Religion C*, Systime iBog, besøgt 2021:

- Fakta om islam: <https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/?id=157>

- Om islams tilblivelse:

<https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/?id=158>

- Helligsteder: <https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/?id=221>

Islams fem søjler

Madsen, Lene m.fl.: "Obligatoriske ritualer", Grundbogen til Religion C, Systime iBog, besøgt april 2025:

<https://grundbogentilreligionc.systime.dk/?id=219>

Kitir, Deniz: "", i Klassisk og moderne islam, Systime iBog, besøgt april 2025: <https://islam.systime.dk/?id=152#c590>

Hjærpes typologi

Madsen, Lene og Reimick, Sofie m.fl.: *Kultur og samfund*, Systime 2009, s. 43-45

Madsen, Lene og Reimick, Sofie m.fl.: *Grundbog til Religion C*, Systime iBog, besøgt august 2024:

<https://grundbogentilreligionc.systime.dk/?id=161>

Forman, Jens: *Muslimernes religion*, Systime 2013 s. 49-55

Sørensen, Jacob Graves (red.): *samfundsfag.dk*, Forlaget Columbus 2010-2015, besøgt aug. 2023: <https://samfundsfag.dk/> (opslag på "islamisme" og "teokrati")

Hjærpe - OPGAVER

Mawdudi, Mawlana: "Regeringer er stedfortrædere for Gud", ukendt årstal, Human Rights: <http://islamica.tripod.com> (link er dødt - set i *Grundbog til religion C*)

Khankan, Sherin: "Koranen kan tilpasses enhver tid og ethvert samfund", læserbrev i Jyllands-Posten d. 5. dec. 2001.

William Kristensen for Jyllands-Posten: #IslamErMitValg: Hizb ut-Tahrir opfordrer muslimer til ikke at stemme, 23.5.2019, besøgt 20.11.2019:

<https://jyllands-posten.dk/premium/indland/ECE11396282/islamermittvalg-hizb-uttahrir-opfordrer-muslimer-til-ikke-at-stemme/>

Hussein, Tarek Ziad: "Prolog", uddrag fra *Det sorte skæg*, Gyldendal 2018

Video: Bennedbæk, Malou, TV2 Metropol, marts 23:

<https://www.tv2kosmopol.dk/koebenhavn/tarek-optager-naar-folk-raaber-abelyde-efter-ham-eller-siger-han-ikke-er-dansker> (om Tarek Ziad Hussein)

Dansk folkeparti - plakater

Dansk Folkeparti, valgplakat 2009. Set på Kitir, Deniz: "Moskeer i Danmark" fra Klassisk og moderne islam, Systime iBog, besøgt aug. 2023: <https://islam.systime.dk/?id=217#c894> (kun billede)

Supplerende stof (OneNote --> Islam):

OPG Islams opståen (podcast 1)

KSP's religionspodcast: "Islams opståen og tidlige udvikling", baseret på: grundbogentilreligionc.systime.dk/?id=158, 8. marts 2021, lyttet april 2026: <https://soundcloud.com/user-157385526/islams-opstaen-og-tidlige-udvikling>

Podcast om søjlerne (podcast 2)

KSP's religionspodcast: "Islams opståen og tidlige udvikling", baseret på: grundbogentilreligionc.systime.dk/?id=158, 8. marts 2021, lyttet april 2026: <https://soundcloud.com/user-157385526/islams-opstaen-og-tidlige-udvikling>

PowerPoint (islam)

Lærerens materiale om islam - se uddrag i OneNote. Eller komplet online her ([google docs](#))

Video til forløbet:

Om Muhammed og De fem søjler, DR skole (DR Ultra) på Facebook, 3. april 2024 (set marts 2025):

<https://www.facebook.com/watch/?v=457136050081100>

Om Hjærpes begreber (youtube):

<https://www.youtube.com/watch?v=AK1oxJGR7lc>

Arbejdsformer

Klasseundervisning

Gruppearbejde / CL

Projektarbejdsform

Informationssøgning på nettet

Elevfremlæggelser på i grupper og på klassen

Quiz

Flashcard.

Prøveeksamen

Synopsis

Elektronisk portfolio

Forløb 5	Dansk politik i forandring. Særfagligt forløb samfundsfag
Forløbets indhold og fokus	<p>Ideologierne spiller stadig en rolle for partiernes valg af standpunkt, men ideologierne er kraftigt minimeret de sidste ca. 50 år.</p> <p>Vælgerne er blevet troløse og har i langt mindre grad end tilknytning til et parti. Antallet af kernevælgere falder og antallet af marginalvælgere stiger.</p> <p>De politiske emner er ikke i samme grad længere knyttet til fordelingen af goderne i samfundet.</p> <p>Hvorfor er der sket denne ændring?</p> <p>Ideologier.</p> <p>Liberalisme, konservatisme, socialisme.</p> <p>Ideologierne betydning før og nu.</p> <p>Fordelingspolitik.</p> <p>Værdipolitik.</p> <p>Populisme.</p> <p>Class-voting.</p> <p>Issue-voting .</p> <p>Kernevalger.</p> <p>Marginalvalger.</p> <p>Klassepartier.</p> <p>Catch all-partier.</p> <p>Inglehart teori vedr. værdiskifte i politik.</p>
Faglige mål	<p>Formulere, forklare, undersøge og diskutere enkeltfaglige problemstillinger ved anvendelse af begreber og viden fra fagets kernestof.</p> <p>Redegøre for forskellige politiske grundholdninger samt analysere deres betydning i aktuel sammenhæng.</p>

	<p>Formidle faglige sammenhænge både mundtligt og skriftligt på fagenes taksonomiske niveauer med anvendelse af faglig terminologier.</p> <p>Argumentere for et synspunkt på et fagligt grundlag og kunne indgå i en faglig dialog.</p>
Kernestof	<p>Politiske partier i Danmark og politiske ideologier.</p> <p>Kvantitativ og kvalitativ metode.</p>
Anvendt materiale.	<p>BRØNDUM, PETER m.fl.: <i>Luk samfundet op!</i> 4.udg. 2021.</p> <p>https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=376</p> <p>https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=385</p> <p>https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=384</p> <p>https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=383</p> <p>https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=382</p> <p>https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=380</p> <p>https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=379</p> <p>https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=378</p> <p>https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=436</p> <p>https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=437</p> <p>Skov, Oliver m.fl.: Samf. på B. ibog.</p> <p>https://xn--samf-pb-mua.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=420</p> <p>https://samfundsfag-c.systime.dk/?id=898</p> <p>https://www.liberalalliance.dk/hvad-er-liberalisme/</p> <p>https://konservative.dk/politik/kunst-kultur-og-kirke/</p> <p>https://konservative.dk/maerkesag/vi-ser-familien-som-det-vigtigste-faellesskab/</p> <p>https://konservative.dk/politik/civilsamfund-og-foreningsliv/</p> <p>Korte uddrag af partiprogrammer vedr. ligestilling.</p> <p>(SF, Socialdemokratiet, LA, Konservative, V)</p> <p>https://faktalink.dk/populisme?check_logged_in=1</p>

	<p>ERIKSEN, LARS M.fl.:62 procent af de adspurgte brugte en kandidattest til at finde ud af, hvor de skulle sætte deres kryds ved folketingsvalget i 2022.</p> <p><i>Politiken</i> 11.3. 2026</p>
Arbejdsformer	<p>Klasseundervisning.</p> <p>Gruppearbejde.</p> <p>Projektarbejdsform.</p> <p>Informationssøgning på nettet.</p> <p>Elevfremlæggelser på i grupper og på klassen.</p> <p>Quiz</p> <p>Flashcard.</p> <p>Prøveeksamen</p>

Forløb 6	
Forløbets indhold og fokus	
Faglige mål	
Kernestof	
Anvendt materiale.	
Arbejdsformer	[Angiv de væsentligste arbejdsformer, der e

--	--

Forløb 7	
Forløbets indhold og fokus	
Faglige mål	
Kernestof	
Anvendt materiale.	
Arbejdsformer	[Angiv de væsentligste arbejdsformer, der e